

L'H2Med i el Tractat de Barcelona, dues peces del puzle de la transformació energètica

Víctor Burguete, investigador sènior, CIDOB

751

GENER
2023

L'H2Med i el Tractat de Barcelona són dues peces del gran puzle de la transformació del paradigma energètic d'Europa. La incertesa sobre la viabilitat econòmica d'aquest projecte de gasoducte d'hidrogen verd encara és enorme i hi ha importants dubtes sobre la seva regulació i governança, com també sobre el seu ajust als interessos geoeconòmics d'altres actors. Si les peces encaixen, Espanya disposarà d'una preuada font de competitivitat i jugarà un paper rellevant en la sobirania i l'autonomia energètica d'Europa. Si fracassa, la península Ibèrica es podria veure desconnectada de l'espai energètic mediterrani.

CIDOB **50**
years
BARCELONA
CENTRE FOR
INTERNATIONAL
AFFAIRS

França és el soci indispensable per canviar el paper energètic d'Espanya. El Tractat de Barcelona, signat a la XXVII cimera hispano-francesa, celebrada a la ciutat comtal, eleva la relació entre aquests dos països al màxim nivell, situació en la qual ja es troben Alemanya i Itàlia. El Tractat hauria de facilitar la col·laboració amb França, el país que, històricament, ha contribuït a fer que la península Ibèrica sigui una illa en termes energètics.

Malgrat això, el desembre passat, Espanya, Portugal i França van acordar posar en marxa el projecte d'interconnexió energètica «H2Med», el primer corredor d'hidrogen renovable de la Unió Europea, capaç de transportar fins al 10% del que consumeixi la UE el 2030. Aquest hidroducte podria convertir la península Ibèrica en «un dels centres energètics d'Europa», tal com ha assegurat la presidenta de la Comissió, Ursula von der Leyen. Espanya, un país tradicionalment importador d'energia, podria així exportar i contribuir de manera rellevant a la seguretat i l'autonomia energètica de la UE.

En aquest sentit, la col·laboració amb el govern francès és imprescindible per poder garantir l'exportació d'hidrogen verd de la manera més econòmica possible. Cal tenir en compte que França haurà d'adaptar o construir les connexions des del port de Marsella fins al centre d'Europa per transportar-lo. A més, aquest país és lloc de pas i, per tant, en té la clau. En aquest sentit, París podria prioritzar el desenvolupament del seu propi hidrogen a partir d'energia nuclear (hidrogen rosa) per proveir el seu mercat

intern i exportar-lo de manera limitada, cobrint així part de la demanda energètica no electrificable dels seus veïns. Cal destacar, en positiu, que la recent incorporació d'Alemanya al projecte hauria d'assegurar la cooperació francesa. L'alternativa a l'H2Med, construir un hidroducte submarí fins a Livorno (Itàlia), circumval·laria França, però és més cara.

Però, quines altres peces es necessiten perquè l'H2Med sigui un èxit? La següent és que la península Ibèrica produeixi hidrogen verd (encara no ho fa) en quantitat suficient per proveir la seva demanda interna i generar un excedent per exportar-ne. Espanya té l'oportunitat d'aconseguir-ho gràcies al seu fort desenvolupament en renovables, la seva competitivitat econòmica en la generació d'aquesta energia i el suport públic, on destaquen els fons europeus **Next Generation EU**.

La col·laboració amb el govern francès és imprescindible per poder garantir l'exportació d'hidrogen verd de la manera més econòmica possible. Cal tenir en compte que França haurà d'adaptar o construir les connexions des del port de Marsella fins al centre d'Europa per transportar-lo.

La peça clau, però, és que l'hidrogen verd tingui sentit econòmic. A curt termini, doncs, cal que l'hidrogen es consumeixi a prop d'on es produeix, per la qual cosa, de cara al 2030 els seus costos de producció s'hauran d'haver reduït fins al punt que la seva exportació tingui sentit. Com més barat sigui produir-ne, millor podrà competir amb el procedent d'altres zones geogràfiques i amb altres fonts d'energia. L'hidrogen verd sempre serà més car que les renovables, ja que no deixa de ser una energia renovable que es transforma, s'emmagatzema i es transporta abans del seu ús. Però sí que **pot ser més barata** que altres tecnologies més contaminants, com el gas natural i el carbó, en funció del descens dels costos de producció i emmagatzematge de l'hidrogen i l'augment dels costos de les energies fòssils (mitjançant, per exemple, l'augment del preu del CO₂ o l'ajust de carboni en frontera).

Actualment, la Xina és el major productor d'hidrogen del món. Fabrica també el 40% de les màquines per produir-ne (electrolitzadors) a escala global, la seva tecnologia és la més barata (encara que no la més eficient), i un recent informe del **BNEF** alerta que el país podria tenir una posició dominant en les cadenes de valor a finals de la dècada. Per evitar que ocorri el mateix que va succeir amb l'energia solar, on la preponderància de la Xina en la producció de panells solars és aclaparadora, els Estats Units ha concedit importants rebaixes fiscals a les empreses productores d'aquest gas. A Europa, per aconseguir els **objectius** marcats, també serà necessari mantenir un ampli suport públic per trobar processos d'extracció d'hidrogen més barats. A més, caldrà una major flexibilitat del marc dels ajuts d'estat (com han demostrat els problemes per desplegar els fons Next Generation EU), una major claredat normativa que abordi temes com la

definició d'*hidrogen verd* i la certificació d'origen, i la fixació d'un marc de governança (que determini, per exemple, si la importació de tecnologia xinesa per produir-ne podria ser considerada, o no, contrària als interessos estratègics de la UE).

Espanya hauria d'optar per desenvolupar les seves pròpies cadenes de valor i cooperar amb països afins tenint en compte les **consideracions estratègiques** a escala europea. Un H2Med obert a altres països —per exemple, amb un ramal cap a l'Europa central i oriental, com ha deixat **entreveure** el president de França— dotaria d'un major pes la península Ibèrica pel que fa a l'autonomia energètica europea. D'altra banda, l'existència de l'H2Med impactarà també en les relacions amb el nord de l'Àfrica, ja que aquesta regió es troba extraordinàriament ben situada per produir hidrogen: verd, en el cas del Marroc, i blau —d'origen fòssil amb captura de carboni—, inicialment, en el cas d'Algèria. De segur, tots dos països competiran per col·locar les seves exportacions d'hidrogen a la UE.

Paral·lelament, els països mediterranis, entre els quals es troba **Espanya**, exploraran la via d'exportació marítima per competir amb altres grans productors en un mercat global, entre els quals destacaran els situats a l'Orient Mitjà. A llarg termini, el mercat podria funcionar de manera similar al del gas natural avui dia, amb una part segmentada (productors i consumidors connectats per canonades) i una altra global, connectada a través del transport marítim.

La incertesa sobre la viabilitat d'aquest projecte encara és enorme, per la qual cosa no s'han de deixar en segon pla altres projectes d'interconnexió energètica en discussió. L'aposta és ambiciosa i, si no té èxit, Espanya podria acabar important hidrogen de França (l'H2Med pot funcionar en totes dues direccions) i del nord de l'Àfrica, augmentant la seva dependència respecte els veïns, i veure com **Itàlia** esdevé el principal *hub* energètic del sud d'Europa.

En aquest gran puzzle, les regions tenen també un paper important, com ho mostra el fet que Aragó sigui una de les quatre **regions líders** d'Europa en hidrogen. Catalunya, i especialment Barcelona, té l'oportunitat de situar-se en el centre del mapa energètic del sud d'Europa i beneficiar-se de l'àmplia disponibilitat d'una nova font d'energia per accelerar la seva descarbonització. El projecte hauria de facilitar, a més, la creació de llocs de treball, el finançament per a la millora de la infraestructura portuària i l'atracció d'R+D+i.